

„Църковенъ Вѣстникъ“

издава всѣки петѣкъ
той има прѣзъ годината и три
приложения — по 1 книга отъ
4 печатни кола за всѣко
четиримѣсечие.

Годишната цѣна на „Църко-
венъ вѣстникъ“, заедно съ
трите приложения, за България
11 лева, а за странство 13 лева.

Единъ брой 15 ст.

ЦЪРКОВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

—→ СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ ←—

СЪ ТРИ ПРИЛОЖЕНИЯ ВЪ ГОДИНАТА.

Абонаментътъ е годишенъ и
— всѣкога прѣдплатенъ. —

Всичко, относящо се до вѣст-
ника, се отправя до админи-
страцията на църковенъ вѣст-
никъ* въ г. София.

За обявления се плаща за първи
пактъ по 20 ст. на редъ съ
гармондъ, за всѣко повторени
по 15 ст.

Неплатени писма не се при-
ематъ — ржкописи за седмичното
издание не се повръщатъ.

Съдържание

По прѣдложението на Архиепископъ Менини.

Нашата училищна политика. — Д. М.

Учителскиятъ конгресъ и свещеницитѣ. — Д-ръ Стеф.

Цанковъ.

Духовенството и учителството. — Д. М.

По въпроса за църковнитѣ пѣвци. — Г. Илиевъ.

Изъ допискитѣ.

Църковна и обществена хроника:

I. Вжтрѣшенъ отдѣлъ.

II. Външенъ отдѣлъ.

Обявления.

По прѣдложението на Архиепископъ Менини.*)

За да прѣдстави озрѣла у нашенско и-
деята за обединението на църквитѣ, Архиеп.
Менини навелъ на своя събесѣдникъ слѣдното:
„азъ познавамъ единъ виденъ български
дипломатъ, който ми казваше: „макаръ да
съмъ православенъ, азъ желая и се моля за
обединение на църквитѣ“. — А единъ виденъ
български чиновникъ ми казваше: „ако мис-
лите монсиньоръ, да ни съедините съ Римъ
и да ни оставите съ това невѣжествено и
жалко (?! — ц. в) българско духовенство,
— по-добрѣ не ни трѣбва“...“

Думитѣ на дипломата изтъкватъ, че пос-
лѣдниятъ е едно лице добрѣ просвѣтено въ
историята и учението на Св. наша Църква.
Този дипломатъ е далъ най-сполучливъ от-
говоръ на единъ екзалтиранъ и фалиралъ по
всички страни на своя земенъ животъ фа-
натикъ — иезуитинъ, какъвто е Архиеп.
Менини, който, гдѣ седне и стане, расправя
все за желанията на своя отецъ, папата, и
за своитѣ по тѣхъ трудове. Има само да се
съжالياва, тдѣто не е явено името на този
наистина тънъкъ дипломатъ, който тъй дели-
катно и майсторски се е отплатилъ на досад-
ния си събесѣдникъ. Въ кжситѣ думи на
дипломата се съдържа слѣдното: Историята
свидѣтелствува, че раздѣлата на църквитѣ се
извърши, когато Римъ се отдѣли и влѣзе въ
пактя на произволни нововведения, прѣзъ
онова паметно врѣме на алчни стремежи,
които се проявяваха между Римъ и Визан-

*) Виджъ брой 27.

тия за смѣтка на наша многострадална Бъл-
гария А Св. ни Църква учи, всички да же-
лаемъ и всички да се молимъ за обединението
на църквитѣ. Нашитѣ свещенослужители е
жедневно въ молитвитѣ си прѣдъ прѣстола
на Всевишния възгласятъ: *С м рѣ кнѣгѣ мѣра,*
благоголнии скатѣхъ, Божнхъ църквѣи ѣ соединѣни
кѣхъ, Господѣ помилннѣ.

И нашиятъ дипломатъ, знаещъ какъ е
станала раздѣлата на църквитѣ, много тънко
подсѣтилъ Арх. Менини, че за обединението
на църквитѣ и ние, православнитѣ, се мо-
лимъ, ала, за да стане то, необходимо е от-
цѣпницитѣ да се съзнаятъ въ заблудата си
и се повърнатъ къмъ Майката — Църква.

Този е смисълътъ на думитѣ на дипло-
мата, а като такъвъ той никакъ не е отъ
естество да похвали и подкрѣпи стремежа на
католич. пропаганда у насъ. По всичко, обаче,
севижда, че архиеп. Менини другояче схваща
израза на дипломата.

Колкото до думитѣ на „видния“ чинов-
никъ, що горѣ приведохме, има да кажемъ,
че тѣ изтъкватъ едно лице отъ онзи типъ у
насъ видни невѣжи, които съ пълна самоу-
вѣреностъ говорятъ и разсѣждаватъ по всич-
ко, за което стане дума. За този типъ „видни“
лица нѣма въпросъ, по който тѣ да не се из-
кажатъ: история, философия, правни науки,
зоология, финанси, астрономия и пр. за та-
квива не сж нищо, освѣнъ обикновени теми
за разговоръ. Така, видниятъ чиновникъ ате-
стиралъ българ. духовенство, като „невѣжест-
вено и жалко“ и допуст алъ обединението
на църквитѣ ни само, ако ни се дадѣло про-
свѣтено и нежалко духовенство. Този виденъ
мжжъ, удавенъ въ океанъ(?) отъ познания
на разнитѣ науки, види се, не е познавалъ
католичкото духовенство въ (вишовско ни
отъ сказката на г. д-ръ А. Теодоровъ, ни по
други извори. Все по сжщата причина не ще
е билъ запознатъ и съ историята на пап-
ството и папитѣ, нито съ живота, нравитѣ
и стрѣжитѣ на разнитѣ патери, домини,
фрерове и пр. Нѣма съмнѣние, че той не е
познавалъ и българ. духовенство ни въ него-
вото минало, ни въ настоящето му. За него
най-лесното е било да погали Арх. Менини,
като похули своето родно духовенство. Тукъ

си споняме, че прѣди година-двѣ пакъ Арх. Менини бѣше нѣйдѣ разгласилъ, че нѣкой български министръ му се билъ призналъ въ своята адмирация прѣдъ възпитателната система на католишкитѣ учебни заведения съ такива горѣ-долѣ думи: „десетъ дѣца да имамъ, и десетѣхъ ще дамъ въ католическо училище“.

Въвозможенъ ли е подобенъ типъ; възможно ли е, единъ българ. министръ тѣй хулно да покрусилъ българ. училища, ние не знаемъ; готови сме, обаче, да повѣрваме казаното отъ Архиепископъ Менини, съ добавка, че това никакъ не ни удивлява. Ламтежъ къмъ чужди учебни заведения не е нѣщо ново у насъ. Прѣди години, въ врѣме народното възраждане и по послѣ, цѣли редици младежи отъ двата пола сж се извървѣли изъ училищата на разни народи и вѣроизповѣдания, — едни даромъ като сиромашки дѣца, други като бждеци дѣйци на пропагандитѣ, трети съ свои сръдства, нѣкой пъкъ защото родителитѣ и дѣдитѣ имъ сж се учили тамъ, все тѣй даромъ. Прѣзъ послѣдне врѣме, откакъ въ страната ни се наплодиха гимназиитѣ малкъ сравнително е броятъ на младитѣ, които днесъ прѣдпочитатъ чуждитѣ сръдни учебни заведения, били въ България, били въ чужбина. Не липсватъ данни по които като се сжди, болшинството отъ тѣзи наши млади самоподържници въ чуждитѣ училища сж такива, които по едни или други причини не сж се отличавали въ българ. учебни заведения ни по успѣхъ, ни по поведение. За такива чуждото училище е насжщна необходимостъ; то е като фабрика, гдѣто петната на-гледъ се заличаватъ и вмѣсто тѣхъ се залѣпятъ примамливи етикети. Колцина длъжатъ благодарностъ на такива фабрики, които сж прѣдставили тѣхната лѣнностъ, строптивостъ, тжпостъ, лоши нрави, като отлични качества и добродѣтели! Не ще дума, че и родителитѣ на подобни синове и дѣщери ще сж много благодарни, загдѣто съ чуждитѣ училища си послужватъ по начинъ, какъвто нашитѣ не позволяватъ. Не е чудно, прочее, че и единъ министръ отъ категорията на тѣзи родители може съ възторгъ да се отзове при Арх. Менини за католишкитѣ училища; защото, той като е министръ, не ще се рече, че дѣцата му непрѣмѣнно могатъ да се радватъ на качествата, съ които високопочетениятъ тѣхенъ баща може да се отличава. Но дали е допустимо такъвъ родителъ да даде и „десетѣхъ“ си дѣца въ чуждо училище? — Не е недопустимо, най-паче пъкъ ако по нѣкоя причина, или по нѣкои съображения издържането става на чужда смѣтка или съ извѣстни отстъпки. . . . Слабостъта на нѣкои „видни чиновници“, па били министри, или други заможни лица къмъ безплатно ползуване съ

чужди училища, отива у извѣстни екземпляри до прѣстжпностъ: безъ стѣснение настаняватъ дѣцата си, внуцитѣ си, ближнитѣ си на чужди стипендии, въ чужди училища за смѣтка на крайно бѣднитѣ. Тѣй като е ставало дълги години, днесъ се наброяватъ въ нѣкои сѣмейства три поколѣния, възпитаници на чужди сръдства. И тѣзи сѣмейства, обтѣнали въ розкошъ и комфортъ, не се стѣсняватъ, че единъ или двама отъ тѣхнитѣ членове сж чужди стипендианти! . . . Бивали сж случаи, когато бащата е министръ, а синътъ или дѣщерята се ползва съ стипендия. Отказваме се засега да нагазваме на дълбоко въпроса за странното влияние, което подобни случаи упражняватъ върху морала на стипендианта и негова високопоставенъ родителъ или сродникъ, както и за озлоблението и прѣзрѣнието, което възбуждатъ у околната сръда. На това можемъ да се повърнемъ при другъ случай.

Отказваме се засега сжщо и да засѣгаме въпроса: какво добиватъ, какво учатъ нашитѣ млади и отъ двата пола, като се възпитаватъ (?) въ пропагандическитѣ училища. Прѣдметъ на особено разглеждане ще бжде потулената частъ на тѣзи училища, гдѣто млади фрерове и разни домини съ помощта на млади сестри водятъ дѣлото на възпитанието и благочестието. Тогава на-видѣло ще изнесемъ злоупотрѣблението, което все сжщитѣ вършатъ съ довѣрието на православнитѣ родители, чиито дѣца сж повѣрени на тѣхни грижи, като силомъ учатъ дѣцата имъ на своето вѣроучение. силомъ ги водятъ въ своята църква и, — което е най възмутителното, — като се възправятъ сръщу наредбата да се прѣподава на православнитѣ дѣца вѣроучение отъ православенъ учителъ.

И тѣй, хората, които сж се прѣдставили на Арх. Менини като привърженици на идеята му за обединяването на църквитѣ, сж отъ горѣописаната ни категория и, за голѣмо щастие, тѣ не сж тѣй многобройни. Хора съ подобенъ моралъ, дори и като достигнатъ високото министерско кресло, не сж въ състояние да възприематъ на себе си лични достоинства, съ сила на които да могатъ да измѣняватъ историческото развитие на работитѣ. За голѣмитѣ въпроси, епохалнитѣ събития, къмъ които съ право може да се причисли обединението на църквитѣ, се изискватъ хора съ характери и безспорни достоинства: дребнавци и посръдственности, които и за десетѣхъ си дѣца ще подирятъ чуждитѣ училища не сж кадърни за подобни дѣла. . . Слаба, да не кажемъ нищожна, е помощта на такива хора, и Арихеп. Менини има да пожене нови разочарования, ако се осланя на тѣхъ. Той не може да не знае, че ренегатътъ отъ своята църква или народностъ е милъ и

скъпъ, за оногози, комуто се е продалъ, но за своитѣ си той е като чумавъ, отъ когото всички бѣгатъ. Добрѣ бѣше, Арх. Менини да изучеше по обстоятелно и безъ прѣдвзетостъ историята на униятското движение между българитѣ прѣди 40—45 години и да прѣцѣнѣше трайността на обаянието, което имаха създателитѣ и рѣководителитѣ му. . . .

Отъ това събитие той щѣше проумѣе, че въ онзи психологиченъ моментъ, — повторението на който много дързко е сега да се учаква, — изтъкна въ най-убѣдителна форма, какво движението на повърхността не значи движение въ глѣбинитѣ и че викътъ на случайнитѣ водители не изразява волята на народа . . . Но Архиеп. Менини и прѣдпоставенитѣ му не обичатъ истината и свѣтлината, защото едната и другата се възправятъ срѣщу тѣхъ и ги изобличаватъ. Не намъ се пада сега да имъ четемъ урокъ и назидания. За тѣхната кауза нека тѣ му мислятъ. Намъ, обаче, е дългъ да посочимъ заблужденията имъ, които се докосватъ до насъ, да откриемъ коварнитѣ имъ планове относително нашето отечество, да смѣкнемъ булото, подъ което се тулятъ тѣхнитѣ пороци и злодѣйства, да отбѣлѣжимъ какъ злоупотрѣбаватъ съ гостеприемството, което намиратъ въ страната ни, какъ поставятъ на изпитание великото търпѣние, съ което народътъ ни се отличава, и най-накрай да извикаме: „долу рѣцѣтъ! . . . Стига!“

Въ слѣдующия брой ще се занимаемъ съ срѣдствата, които неминуемо трѣбва да се взематъ, за да се знае въ наша България: кому гдѣ е мѣстото и да се отбѣлѣжатъ длѣжноститѣ на госта спрямо домо-владиката.

Нашата училищна политика.

Планината или гората е красива и омайна, когато е покрита на гъсто съ високи, прави и лиснати дървеса. Всѣкое едно дърво, като работи за себе си, за своето култивиране, принася полза и дава гиздавостъ на цѣлата гора, и всѣкое едно такова дърво е цѣнно приобрѣтение за цѣлата планина.

Китката е красива и гиздава, когато е съставена отъ гиздави и благоуханни стрѣжкове цвѣта; всѣки стрѣжкъ, като се труди върху своето култивиране и гиздение, дава гиздавостъ на цѣлата китка.

Както планината, тѣй и китката сѣ съставени отъ различни родове дървета и различни видове цвѣта, и всѣкое дърво, всѣкое цвѣтче се развивало, култивирало и красило по особеноститѣ на своя родъ, на своя видъ; въ туй не прѣчи нищо за общия изгледъ на планината или китката — напротивъ, туй придава по-голяма

Человѣчеството до сущъ може да бѣде опри-омайностъ.

личено на една гора или китка. Тогава то ще бѣде културно, напрѣдвало и щастливо, когато всичкитѣ отдѣлни плѣмена или нации, или по-вечето отъ тѣхъ сѣ кул-

турни и напрѣднали. Всѣки единъ направенъ прогресъ отъ едно плѣме и всѣко едно културно дѣло, извършено въ живота на единъ народъ — е едно цѣнно приобрѣтение за цѣлото челѣчество, е едно красиво дърво по-вече въ гората на челѣческия родъ, е единъ гиздавъ стрѣжкъ по-вече въ общата китка на челѣческата култура. Прочее, нация, която работи за своята собствена култура, за издигане на своето собствено отечество възъ основа на своитѣ национални особености и традиции — става цѣнно приобрѣтение за общата челѣческа култура, защото тя припомага за общето благоденствие, за общия прогресъ на челѣческия родъ.

Нация, която не работи за своето собствено издигане на своята собствена, основана на нейнитѣ особености и традиции, култура, а блуждае въ тъмата на космополитизма, принася само врѣда на общето челѣчество, а полза никаква. Защото, какъ може чѣвкъ да работи за благо на общето челѣчество, което е едно отвлѣчено понятие, реализирано само въ отдѣлнитѣ нации, когато оставя своя народъ въ невѣжество, убива неговитѣ национални особености и традиции, които единственитѣ създаватъ траенъ прогресъ и нехае за благо на културата на своето отечество.

Ето защо виждаме, всѣка нация, която е силна и мощна, която е културна и напрѣднала и която слѣдователно съставлява цѣнно приобрѣтение за културата на цѣлото челѣчество, тая нация е станала такава, само като е работила за своето собствено издигане и култивиране възъ основа на своитѣ национални особености и традиции. Длѣжностъ прочее е на всѣка държава, щомъ тя се устрои като такава, да упѣти своя народъ къмъ пътя на прогреса. За да постигне това, длѣжна е да бѣде: добрѣ уредена, да се рѣководи отъ една основна държавна политика, да има здраво обмисленъ и добрѣ начертанъ планъ, по който ще гради своята култура, своята цивилизация, своето държавничество. И колко е по-добъръ и сигуренъ редътъ, колкото е по-добъръ плана на държавничеството въ една нация — толко по-здраво тя върви изъ пътя на общечелѣческия прогресъ.

Нашата държава, която се сили да върви изъ тоя пътъ на общечелѣческия прогресъ, трѣбва да има прѣди всичко траенъ и здравъ редъ, и второ единъ зрѣло обмисленъ и добрѣ начертанъ на своята държавна политика планъ: да знае ясно на кѣдѣ отива и какво гони да стигне. Наистина, нашата държава е още млада, въ вече тя прѣмина въ своя животъ единъ четвъртъкъ въкъ — и врѣме е неотлагателно да се взрѣмъ и видимъ: отиваме ли по добъръ пътъ, градимъ ли по единъ зрѣлъ планъ своето национално държавно здание. Изъ пътя на общия челѣчески прогресъ, ние виждаме и стигаме само отдѣлни нации, съ тѣхнитѣ отдѣлни национални особености, които вкупомъ зети, съставляватъ челѣчеството. Общо челѣчество като видимъ, реаленъ народъ не виждаме. И ние изъ тоя пътъ трѣбва да бѣдемъ, трѣбва да останемъ като отдѣлна нация съ нашата национална особеностъ. И друго яче не можемъ да бѣдемъ защото ако речемъ да не бѣдемъ българи, ние трѣбва да станемъ или немци, или френци, или англичани и пр. —; трѣбва нашето дърво като отдѣлна самостоятелна частъ на гората да бѣде прѣмахнато. А такъвъ народъ не ще принесе никаква полза на обще

человѣческия прогресъ, нѣма да направи нищо за доброто на челоуѣчеството. „Козмополитизма, какъвто го изповѣдватъ нѣкои утописти — казва единъ ученъ, е неосъществимо и невъзможно блънувание; той е рожба на безотечественатъ и безроднитъ евреи, които нѣматъ нито отечество, нито единъ езикъ. Нациитъ, които съставляватъ културното челоуѣчество, никога нѣма да изгубятъ своитъ национани особености. Тѣ ще бждатъ съединени въ едно чрѣзъ културата чрѣзъ любовта и Християнството — но все пакъ всѣка ще си остане съ своитъ национални особености“. Прочее и нашата държавна политика трѣбва да бжде градена въз основа на нашитъ нрави, обичаи, традиции, па и стрѣмления. Една отъ най-важитъ елементи въ общата държавна политика, е училищното дѣло.

„Понеже прѣзъ училището трѣбва да минатъ всичитъ дѣца на нацията — а тии дѣца сж бждѣщата нация, то трѣбва училището да има една строга и опрѣдѣлена цѣль, която възнамѣрява да постигне нацията; да има зрѣло обмисленъ и вѣщо скроенъ планъ въ приemitъ за постигането на тая цѣль, — е казалъ единъ ученъ държавенъ мъжъ.

И нѣма по вѣрно нѣщо отъ тия думи.

Англия дължи своето всесвѣтско величие на своитъ училища и на възпитателната система въ тѣхъ. Германия се обедини, и нѣмцитъ станахъ една могѣща нация благодарение на своитъ училища и на възпитанието, което получи нацията въ тѣхъ. И не праздно императоръ Вилхелмъ, при тържественъ приемъ на всичитъ високи сановници и прѣдставители на нацията по случай прогласяването единството на Германското отечество е посочилъ на депутацията на учителитъ народни и казалъ прѣдъ всички: „Единството на германската нация и на германското отечество се дължи на тия свромни на глѣдъ, нѣ велики въ сѣщностъ дѣйци. Тѣ научихъ германската нация, че е едно тѣло и вдъхнахъ ѝ любовъ къмъ германското отечество; тѣ научихъ генерали и войници, какъ трѣбва да се мрѣ за отечеството на нѣмеца. Нека кажемъ всички: „*Слава тѣмъ!*“

Нашиятъ народъ, който до вчера бѣ подъ едно двойно иго, подъ което пшпкатъ и днеска една не малка частъ въ вилаетитъ, за да може да влезе напълно въ реда на цивилизованото челоуѣчество, да бжде признато като едно красиво дърво въ гората на общочелуѣческата култура и прогресъ, прѣдивсичко, нужда има още много да работи за себе си, за своето култивиране и издигане. Родната култура, въз основа на народния животъ, на народнитъ обичаи и традиции — ще бжде онзи *прълезъ*, който е свързалъ и свързва другитъ, па и насъ ще свърже съ общечелуѣческата култура.

Ние още не сме съединени въ едно; още националното съзнание не е проникнало между всички наши отдѣлни плѣмена — а туй ни прави слаби. Безъ съединение въ едно цѣло и безъ едно здраво и едно пълно съзнание, ние мъчно ще можемъ да принесемъ нѣщо на общочелуѣческата култура, защото сами нѣма да можемъ да бждемъ културни. Това като сж знаели нашитъ дѣйци изъ епохата на нашето възраждане, начертали сж планъ и положили темеля на онуй здание, което трѣбва да изсида, да съгради българскитъ народъ, за да може да бжде признатъ за културенъ народъ и

да бжде приетъ въ кръга на нациитъ, които градятъ и създаватъ общечелуѣческия прогресъ цѣлокупна България.

Въ тоя планъ първенствующе мѣсто заема Църквата, на второ мѣсто иде училището, а на трето иде литературата, а въ темеля е положено религиозно-правственото възпитание. По натагѣкъ въ зиданието на туй отечествено здание нашитъ безсмъртни архитекти дали такава форма, щото то да бжде завършено съ обединението на цѣлия български народъ, най-напрѣдъ духовно, а послѣ и политически. Заради туй на тогавашната училищна политика, на цѣлата възпитателна система сж дали таково направление: Църквата и училището съединени да вселятъ въ младежта — бждѣщата нация — религиозно-правствено възпитание, любовъ къмъ отечеството, прѣданостъ къмъ църквата и себеотричание, когато прѣдлѣжи да изпълни дълга си къмъ родната земля и народа.

И тая политика даде отлични резултати: въ 1820 година, чуждия свѣтъ не знаеше и не подозираше за сѣществуването на българския народъ, а пѣкъ славянскитъ учени го търсѣхъ като историческа рѣдкостъ; въ 1850 год. българския народъ се намѣри само въ Мизия, между Дунава и Стара-планина — единъ народъ земледѣлчески, робски и безъ никакво съзнание, безъ никакви прѣтенции; въ 1870 год. прѣдъ удивения Алипаша и прѣдъ втрѣщения дипломатически и политически западенъ, свѣтъ се изправи българския народъ стѣпилъ съ единия кракъ въ Призренъ, а съ другия въ Брусa и досегналъ съ едната рѣка Заичеръ и Алексинецъ, а съ другата — Костуръ и Олимпъ. Туй не бѣше нѣкакво видѣние, а дѣйствителностъ; великантъ, пробуденъ отъ летаргическия сънь, възкрѣсналъ изъ гроба, стоеше прѣдъ турския дипломатъ и въ 50-хилудитъ телеграми, писма и адреси говорѣше громко, ясно и рѣшително.

Ето плода на училищната ни политика до 1870 г. Послѣ освобождението покойния Дриновъ, комуто се падна високата и безмъртна честъ да ръководи сѣщата политика и възпитателната система на нашата учаща се младежъ — поведе я въ сѣщия пѣтъ, въ сѣщия духъ: Църквата и училището съединени, свещеника и учителя сдружени, наусницата и буквара, кръстътъ и перото сплотени и религиозното правствено възпитанне въ основата на възпитателната училищна система. И той се неуплаши отъ таиполитика; както дѣйцитъ прѣди него, той знаеше, че Църквата — Св. българска Църква и българското духовенство отъ вѣкове сж били на чело на народния ни животъ, водили сж го, ръководили и въодушевлявали въ всичко и за всичко; тая Църква и туй духовенство ще останатъ и въ бждѣще, покрай своята свята духовна мисия — спасението на душата — още и мощни фактори на българския всестраненъ прогресъ.

И колко вѣрно схващанне.

По послѣшнитъ обаче министри на просвѣщението като че напуснаха тая политика.

Най-напрѣдъ учителитъ бѣха освобождени да пѣятъ въ черква, — задължение, останало по традиция; на задълженията да водятъ редовно ученицитъ въ черква, прѣдвидени въ всичкитъ училищни правилници, почна да се гледа прѣзъ прѣсти, додѣто най-сетѣ се свършено се занемари; черковното пѣние, което се прѣподаваше на ученицитъ и по задължение и по традиции, се занемари, додѣто днеска е то изхвърлено и замѣстено

съ пѣсничкитѣ: „Стоявъ Ради прѣстенъ даде“, „Момиче, бѣло Иваниче... и други; Законъ божи, като основа на религиозното нравствено възпитание лека полека се занемари, додѣто днеска нѣкои учители го замѣстили съ цигулка. Любовта къмъ отечеството, прѣданостъ къмъ църквата, сѣ проповѣдваше все по рѣдко на ученицитѣ и все по сухо, додѣто днеска се не замѣстиха съ космопопизъмъ и равнодушие къмъ всичко родно и черковно.

И туй отклонение даде своитѣ плодове.

Наистина, министритѣ, които бѣхъ натоварени съ ржководението на нашата училищна политика и съ възпитанието на учащата се младежъ могатъ да бждатъ извинени само съ това: че, съ изключение на единъ или двама, всичкитѣ други бѣха людие незапознати съ училищното дѣло, неосвѣдомени съ цѣлѣта на възпитателната училищна система; азо ставаха министри, тѣ сѣ ставали по партийни съображения и интереси. Но, да се кара все въ тая посока и днеска, — туй най лекото съ което може да се окачества — е голѣмъ грѣхъ прѣдъ отечеството.

Ние казахме, че религиозно нравственото възпитание на нашата учаща се младежъ, трѣбва да бжде темелътъ на нашето училищно възпитание.

Само туй възпитание може да създаде добри граждани, любящи съпръзи, милни бащи и съ себеотрицание патриоти — т. е. пълно културни людие.

„Началата и чувствата религиозни, такива, каквито ги проповѣдва Църквата и каквито Тя единствено може да ги проповѣдва — тѣ сѣж нуждни за народа; религиозното възпитание е едничкото, което може да закрипи и запази тия дѣца, които утрѣ ще станатъ людие, отъ опасноститѣ въ живота“ — е казалъ радикала Комбъ въ френската камара; *„тия прости морални начала, каквито проповѣдватъ днеска нѣкои съ такава повърхностъ, не могатъ създа добри френици. И въ сената го казахъ и тука повтарямъ: „на религията и на религиознитѣ идеи азъ глѣдамъ като на най-моцна морална сила на чловѣчеството“*.

„Безъ религиозно възпитание чловѣчеството оглунява и се деморализира, защото съ образованието си служи не за друго, а да се отучи да бжде честно — е казалъ Спенсеръ въ своитѣ, Facts and comments „Злинитѣ въ чловѣчеството идятъ отъ егоизма, а егоизма вирѣе и се вѣди тамо, дѣто липсва религиозно възпитание“.

Колко прочее грешатъ ония, които мислятъ, че въ училищата, въ училищната възпитателна система не е нужно религиозното възпитание! Когато туй съглеждатъ и вчисляватъ религиозното възпитание между най-императивнитѣ длѣжности на учителитѣ, и въ държави като Франция и Англия, въ насъ туй възпитание трѣбва да бжде вмѣнено въ най-свещенитѣ обязанности на онѣзи, които възпитаватъ или ржководятъ туй възпитание на нашата учаща се младежъ — бждѣщата българска нация. Такива възпитатели и учители, които ругаятъ религията и църквата, които гонятъ религиозното възпитание изъ училището, а законъ божи замѣстятъ съ цигулка трѣбва и то заповедателно, трѣбва да чуятъ отъ своя министъръ думитѣ на френския министъръ Seygues: *„Вие съ туй тѣмчете едно отъ своитѣ иай-сжществени задължения, които сте поели и сключили съ*

родителитѣ на дѣцата и държавата — поради туй вашето мѣсто не е и не може да бжде училището“.

На редъ съ нерелигиозността и безбожието въ нашитѣ училища въ нашата училищна политика и възпитателната система вирѣе друго едно зло, което може да се каже, е плодъ отъ първото: то е безотечествеността. „Френскиятъ народъ има свое отечество и свои идеали, казва Seygues и съ любовъ къмъ туй отечество и тѣзи идеали той е създалъ тая своя култура, която го врѣдила въ реда на цивилизованитѣ нации и е принесла нѣщо на общочловѣческата култура. Безъ отечество нѣма идеали, а безъ идеали нѣма култура. Учителътъ при встъпванието си въ училището, поема върху си едно морално задължение къмъ родителитѣ и задължения и условия свободно сключени съ държавата, които той не смѣе и не може да ги нарушава споредъ волята и каприза си. Тия задължения и условия се състоятъ въ това: да възпитава френската учаща се младежъ — бждѣщата френска нация, въ любовъ къмъ туй отечество, въ прѣданостъ и самопожървувание за благо на туй отечество. Учителъ, който осжжда вишата идея за туй отечество; който ругае френската армия и позори френското знаме — светинята на френската нация и емблема на френската честь; който говори на дѣцата противъ туй отечество и идеалитѣ на френския народъ — на такъвъ учителъ провиква се Seygues прѣдъ народнитѣ прѣдставители — не само вратата на училището и университета трѣбва да бждатъ затворени, нѣ и вратата на самото френско отечество“¹⁾ Туй казва френскиятъ министъръ на народното просвѣщение Seygues, радикалъ и републиканецъ.

Въ Франция — могѣщата и културната тая страна, която е обединена и чиято самостоятелностъ се незаплашва отъ никого, считатъ безотечествеността, като неджгъ опасенъ и некултуренъ. Така мислятъ, тѣй говорятъ и въ другитѣ държави, които дадохъ на чловѣчеството всичко добро.

Въ насъ, въ нашето нещастно отечество, което още едвамъ е стѣпило първата крачка къмъ своя идеалъ, къмъ своя култура — появили се учители, които отъ учителската катедра говорятъ на учащата се младежъ срѣщу отечество, срѣщу армия и срѣщу любовъ и самопожертвувание за благо на туй отечество. Едни отъ тия учители — родни българи — вършатъ туй отъ незнание и заблуждение, а други — чужденци и евреи — вършатъ туй съзнателно и съ цѣль.

Нашата здрава и спасителна училищна политика — политика, която да гради и създава, а не да руши и разваля, императивно, властелински заповѣдва на тия, които ржководятъ днеска училищното възпитание, да кажатъ и на еднитѣ и на другитѣ: *„вашето мѣсто не е и не може да бжде въ училищата“*.

Каквито и да сж мотивитѣ, дѣто се държатъ и търпятъ въ училищата да тровятъ нашата младежъ съ атеизъмъ и безотечественостъ, такива учители, каквито сж: богоборецътъ отъ Варна, безотечественика евреинъ отъ София, властохулеца и разрушителътъ отъ Силистра и други, които прѣди нѣколко дни въ учителския съборъ показаха най-громко своето сжществуване —

1) Рѣчта е произнесена прѣзъ м. ноември 1904 г. по поводъ случката съ професоръ Харве, който подъ псевдонима „Un-sans-patrie“, бѣше обругалъ знамето и отечеството.

прѣдъ голѣмата опасность за отечеството и народа, тия мотиви сж несъстоятелни и трѣбва да бждатъ изоставени веднѣжъ за винаги, а на досегашната ни училищна политика трѣбва да се даде друга посока. Гласътъ на народа, който се издига въ Варна, Силистра, София, Ломъ, Метковецъ, Фердинандъ, Чирпанъ, Сливенъ и пр. и пр. градове и села; гласътъ който се издига въ самото народно събрание, и гласътъ който се издига въ журналистиката — свидѣтелствува, че посоката, по която се води и направлява нашето училищно възпитание е много погрѣшна. Нека се направи повръщане, додѣто прѣлеза, макаръ и ступень, още стои. Тѣзи, които онзи день прокламирахъ своитѣ социалистически и революционни стрѣмления ще го срутатъ въ най-близко врѣме, тогава и за да се връща на назадъ, та да се трѣгне отново по правия пѣтъ, ще трѣбва окопа да се мине съ прѣскачане. А прѣскачанieto е свързано съ сриване.

Д.

Учителскиятъ конгресъ и свещеницитѣ.

Всѣки по-интелигентенъ и по-съзнаващъ дълга си човѣкъ взема участие въ подсилването на обществения и народенъ напрѣдъкъ. Туй трѣбва да се вѣже особено за учителя и свещеника. Учителятъ — и главно народниятъ учител — има благородното призвание да обучава, да възпитава и, изобщо, — да просвѣтя душата на бждещето възрастно ръководеще общество. „Народниятъ“ учител въ името вече на това свое прозвище, въ името на народнитѣ идеали и нравствени негови разбирания и въ съгласие съ държавно-общественитѣ български наредби, на които той контрактно се е задължилъ да служи — е длъженъ тѣй да води просвѣтата на младитѣ, както това го изисква българската обществена и народна съвѣсть (— държавата оставямъ на страна). Нашиятъ народенъ учител, значи, не може да се отрѣпне отъ дълга да възпитава и морализира младежта ни въ принципитѣ на Христа. Даже нѣщо по-вече. Тая своя дѣйность той трѣбва да продължи и между по-старитѣ: между народа или обществото, ако не иска да прѣкъсва връзката и хармонията между сѣмейството, обществото и училището. Отгукъ, народниятъ учител се опрѣдѣля и като училищенъ и като общественъ дѣецъ, като при това не забравя, че той като служител прѣдимно служи на училището, и че обществената му дѣйность (възпитателна и нравствена) непрѣменно трѣбва да стои въ съотноса, въ пълна хармония съ сродната ѝ въ училището.

Отъ друга страна, свещеникътъ, вече като душепастиръ на всички, е християнски общественъ дѣецъ. Неговата цѣль е да ръководи, да възпитава да подпомага нравствено-религиозното, па и обществено развитие на обществото, на народа. И всичко това той върши, както и учителя, въ принципитѣ, въ силитѣ Христови. Както учителятъ при училищната си дѣйность не прѣстава да бжде и общественъ дѣецъ, тѣй и свещеникътъ при обществената си дѣйность не може, и, наистина, не прѣстава да бжде ръководител и на младитѣ — вътрѣ или вънъ отъ училището, прѣко или посредствено. Съ една дума, нашиятъ народенъ учител и нашиятъ свещеникъ се

прѣсрѣщатъ не само въ формитѣ, но и въ сжщинитѣ на дѣйността си. И двамата би трѣбвало да иматъ еднакви нравствено-възпитателни основи, — учението Христово, еднакви (макаръ и не еднакво прѣдимни) сфери на дѣйность, сѣмейството, училището и обществото, и еднаква дѣль. — моралното и веществено благуване на народа.

Тия важни фундаментални начала въ дѣйността на свещеника и учителя безъ много мждрувания сж били разбрани отъ споменатитѣ двама и отъ цѣлия български народъ отдавна до прѣди освобождението. И собствено, истинското взаимно разбиране между свещеникъ и учител, истинската хармония и взаимно подпомага въ дѣйността имъ — сж били достойние на доосвободителния периодъ.

Послѣ освобождението, по много, не единъ пжтъ обговорвани отъ менъ причини, тая хармония въ дѣйността на учителя и свещеника захвана да се губи. Постепено между учителството започва да се вкрадва единъ духъ, що отъ дѣно подрѣзваше коренитѣ на взаимната свещеническо-учителска дѣйность. До като най-послѣ — днесъ това за всички е ясно — настана единъ оформенъ конфликтъ между свещеничество и учителство. Конфликтътъ, разбира се, не е въ личноститѣ. Той състои въ различното разбиране цѣлитѣ на обществения апостолатъ. А тая разлика лѣжи не въ отдалечението на свещеничеството отъ учителството, а въ онова на учителството отъ свещеничеството. Учителството, въ своето болшинство, днесъ негира, отрича, задачитѣ и цѣлитѣ на свещеничеството.

Внѣ отъ това, че тоя новъ принципенъ духъ на учителството поставя това послѣдното въ противорѣчие съ опрѣдѣлената задача на българското училище и съ народната българска душа, но, изобщо взето, врѣденъ е и за училището и за обществото самиятъ фактъ, самото впечатление, че учителятъ се е поставилъ въ борба съ свещеничеството.

Това е или печално недоразумѣние или грозна за училищния напрѣдъкъ заблуда.

Тѣй или иначе, трѣбваше и трѣбва да се направятъ всички усилия за разяснението на това пагубно недоразумѣние, или за прѣмахването на констатираната злодѣйна заблуда.

Който познава по-отдѣлко нашето учителство, трѣбваше и да прѣдполага, че старанията за това не можаха да излѣзатъ отъ страна на учителството. Его защо, ако бѣше необходимо да се протѣгне рѣка за взаимно разбиране и съвмѣстно дѣйствование — то туй бѣше себепожертвенъ християнски актъ, и като тѣй, трѣбваше и можеше да излѣзе отъ страна на нашето свещенство. Види се, по тия високи и чисто християнски съображения тоя годишниятъ съборъ на нашето свещенство е счелъ за потрѣбно официално да се обърне къмъ събора („конгреса“) на бълг. учителство съ отзивъ за взаимно разбиране и дружно работение за напрѣдъка и благуването на народа. Нашето свещенство въ тоя призивъ е констатирало и печалния фактъ, че тая дружна работа на учителъ и свещеникъ днесъ за днесъ липсува, и, въ името на народното добруване, изказва надѣждитѣ за въдвориванieto ѝ, както това е било до прѣди и веднага подиръ освобождението.

На тоя, наистина, себепожертвенъ при сегашнитѣ отношения на учителството къмъ свещенството актъ,

какво е отговорилъ учителскиятъ конгресъ? Какъ сж се изказали прѣдставителитѣ на българското народно учительство досѣжно тоя жизненъ, ако не и съдбоносенъ, общественъ въпросъ?

Скърбъ обхваща човѣка, като се научава отъ вѣстниците, че на тоя апелъ учителството не счело за нужно да отговори. Въ червенина потѣва човѣкъ, като чува, че учителството не намѣрило за потрѣбно даже да вземе актъ отъ тоя благороденъ призивъ на свещенството: конгресътъ учителски не прочелъ даже телеграмата на свещеническия конгресъ. . . . А мотивитѣ досѣжно това на конгреса, че телеграмата била адресирана не до него, а до учителския „сборъ“, сж мотиви, ако не дѣгински, то поне късогледо скроени за людие късогледи. . . .

Подаръ всичко туй, нека всѣки прави заключенията си за духа, на който служи болшинството отъ сегашното наше основно учительство. Азъ не зная дали при рѣшението за изпращане въпросния апелъ нашето свещенство не е било достатъчно посвѣтено въ мислитѣ и желаніята на по голѣмото число отъ нашето учительство, или пъкъ и да ги е знаело — все пакъ е искало да изпълни единъ пастирски християнски дългъ като протѣгне ржка и на врага си даже. Въ случая това не е тъй важно. Тукъ трѣбва главно да се отбѣлѣжи: 1-во, че нашето учительство съ тоя страшно невѣзливъ актъ за лишень пътъ доказва, какво (въ своето болшинство) то е настроено противъ българската народна душа, противъ основнитѣ принципи на неговия религиозно-правственъ животъ; и

2-ро, че на нашето свещенство не остава нищо друго, освѣнъ — частично като се старе да живѣе и работи, дѣто е възможно, дружно съ учителя — въ общия свой погледъ да смѣта учителството като трѣгнало по единъ заблуденъ, злодѣенъ за българския напрѣдѣкъ пътъ.

А обществото и държавата нека отъ своя страна правятъ заключенията си: кой въ случая щѣ прояви, и кой е откритъ и благороденъ въ стремѣжатѣ си за моралното и вещественно народно добруване. . . .

Д-ръ Стеф. Цанковъ

Духовенството и учителството.

Въ нашето минало — минало отъ мракъ, невѣжество и робство, историкътъ съзира една лжчица отъ свѣтлина, отъ съзнание. Тая лжчица блѣщукъ въ тъмната и влажна килия на осамотенитѣ наши манастири и въ подземната скрита изба на нашата селска колиба. Въ килията прѣгърбавенъ инокъ, а въ избата прѣвитъ и надвесенъ свещеникъ пишатъ на панакида и учятъ дѣчица на четмо и писмо. И единиятъ и другиятъ сѣятъ тайно сѣмки на пробуждани, прѣскатъ лжи отъ съзнание и наука. И двамата сж служители на църквата.

И тая тѣхна скромна и скрита дѣятелность, водена съ прѣданость и себеотричание бѣ увѣчана съ рѣдѣкъ успѣхъ.

На мѣстото на тия килии и изби съ крондира, панакидата и часословеца дойдохъ взаимпоучилищата съ своитѣ пѣсочници и таблици, а малко по подаръ тѣ

отстѣпихъ мѣсто на училищата съ букваря и звучната метода.

Наистина, въ тия послѣднитѣ ние не виждаме инокъ и свещеника ка о прѣподаватели, обаче виждаме свещеника като близъкъ помощникъ и сътрудникъ.

Църквата крѣпѣше, вдъхновяваше, помагаше и ржководѣше училището, а свещеникътъ бѣше искренъ другаръ на учителя.

И тая задружна дѣятелность на свещеника и учителя извърши великото дѣло на нашето възраждане. Послѣ освобождението подъ влиянието на нови идеи и учения тая задружность охладнѣ и настѣпи едно скрѣбно отцѣплеение. Учителътъ и училището се отцѣпихъ отъ църквата и свещеника и отпочнахъ своя отдѣлна самостоятелна дѣятелность. Трѣгнаха по единъ новъ пътъ, погрѣшно избранъ и водещъ къмъ незнайна и чужда област, тая дѣятелность бѣ осждена, не само отъ народа, но и отъ една грамадна частъ отъ нашето учено общество. Учителитѣ за да оправдаятъ тоя свой кривъ и погрѣшенъ пътъ и отрицателнитѣ резултати на своя дѣятелность — стоваряхъ вината върху нашего свещенство, че то имъ прѣчило, то имъ не помагало.

Духовенството ни, събрано на духовния съборъ въ София въ лицата на прѣдставителитѣ свещеници въ тоя съборъ, пожела да разсѣе туй недовѣрие, да докаже своята любовъ и своитѣ топли чувства къмъ онѣзи, които въ миналото сж били работници на една и сжща нива, а благо на църквата и отечеството ги вика да бждатъ пакъ дѣатели на сжщата нива. Като помни миналата задружность и нейния успѣхъ за народа, и като желае, щото въ бждѣще да има такава задружность, съборътъ духовенъ, забрави всичкитѣ хули, оскрѣбления, отправления отъ страна на учителитѣ срѣщу църквата и духовенството, поздрави учителството, събрано чрѣзъ своитѣ прѣдставители на учителския конгресъ съ една топла и искрена телеграма. Чуватъ се гласове, че съборътъ не билъ избралъ удобниятъ моментъ за таково поздравление; ние, които слушахме мотивитѣ изказани при разискванията станали по поводъ на тая телегчама, напълно одобряваме нейното изпращане. Свещенството, обвинявано, че е станало егостично, надмѣнно и хладно къмъ училището и учителитѣ и че избѣгвало всѣко дружение съ тѣхъ, макаръ учителитѣ и да искали туй дружение — трѣбваше да покаже на дѣло, че туй обвинение не е справедливо. И чрѣзъ духовния съборъ го доказа. Думитѣ въ поздравителната телеграма дишатъ любовъ, искреность и голѣмо желание за задружна и бждѣща дѣятелность. Остаяше на учителитѣ да кажатъ и тѣ своята дума. И тѣ я казаха.

Болшинството на учителския конгресъ недопустна дори и да се прочете тая поздравителна телеграма. И туй недружелюбие и тая ядовитость на учителското болшинство къмъ поздравителната телеграма мязина прѣдвиждаха, та за туй именно обвиняватъ събора въ несхващане удобния моментъ. Духовенството, споредъ насъ, не само нищо не губи отъ тая постѣпка на болшинството въ конгреса, но още има грамадна морална печалба. Нашитѣ свещеници, доказаха че тѣ се въодушевяватъ само и единствено отъ евангелска кротость, любовъ и братолюбие, и като служители на църквата, за благо на народа, неразрѣчно свързанъ съ църквата, тѣ могатъ да забравятъ всѣкакви оскрѣбления и обиди,

могатъ да подадѣтъ рѣкопомощи на работниците за туй благовсѣкога и че тѣ се ръководятъ и въодушевляватъ само отъ гласа на църквата и благо на народа.

Водими отъ тия чувства, срещеницитѣ прострѣхъ ръка за сближение и задружна дѣятелностъ. Тая ръка, болшинството на конгреса намѣсто да я стисне синовно и цѣлуе, я отблъсна.

Туй обаче еднитѣ издигна, а другитѣ унизи. Человѣкъ, който се води отъ егоизъмъ и тѣсногърдие, не е и не може да води народъ въ дни на мъки и испитъни. Свещенството ни доказа, че и днеска е таково, въодушевлява се отъ сѣщия идеалъ и духъ, каквото и въ миналитѣ тѣжки и тъмни врѣмена и дни.

А насъ туй радва.

Д. М.

По въпроса за църковнитѣ пѣвци.

По този въпросъ има писано въ бр. 77 на „Ц. В.“ отъ т. г.

Писаното отъ г-нь Д. М. прочетохъ и отдадохъ истинска достовѣрностъ на константирания отъ автора на статията фактъ, какво църковното пѣние у насъ, имамъ прѣдъ видъ селата, е съвсѣмъ занемарено, разбира се, въ качествено отношение.

Занемарено е казвамъ затуй, защото не е правена никаква сериозна постѣпка, нито отъ респективнитѣ власти, нито отъ прѣдставителитѣ на духовенството за прѣуспѣването на този важенъ факторъ за благолѣпие на църквата.

Като имамъ прѣдъ видъ, че въпросътъ за църковнитѣ пѣвци е въпросъ капиталенъ, считамъ за неизлишно, въ допълнение на казаното отъ г-нь Д. М., да изкажа съображенията си. Прѣди всичко, отбѣлзвамъ слѣдното важно обстоятелство: дискантно одобрявамъ идеята — църковнитѣ пѣвци да се вербуватъ изъ срѣдата на учителитѣ; обаче прѣпорѣчаното отъ г-нь Д. мѣроприятие: „узаконяване длъжността — учителитѣ да бѣдатъ обезпачено и църковни пѣвци“, за реализирането на идеята, най малко подържамъ. Така едва ли би се излѣзло на искания брѣгъ, прѣдъ перспективата, че наложено отъ горѣ, макаръ да е най-хуманно, най-належащо да се узакони, съ ясновидни добри послѣдици, се прѣдставлява почти всѣкому, като черенъ дяволъ съ зловеща замисль. Далечъ съмъ сѣщо отъ мисльта, да не допускамъ, па даже до не вѣрвамъ, ча ако се иска най строго“ да се изпълнява буквата на узаконение „всѣки учителъ, незнающъ да пѣе въ църква, да прѣмине прѣвъ специаленъ за тая цѣль приготвителенъ курсъ“, то вмѣсто да прѣмахнемъ грозящето пѣтно, ще пробиемъ дупка, ако мога тѣй да се изкажа.

Двѣсъ българскиятъ селянинъ, като не отказва никакви жертви за строене великолѣпни святилища, макаръ и затъналъ до уши въ нежеланъ борчъ, макаръ и сплашенъ отъ неотстъпчивия бирникъ и примамливъ лихваринъ, въобще скованъ икономически, смазанъ физически отъ непосиленъ трудъ, характерна черта у българина, — този сѣщиятъ селянинъ иска, и настоятелно иска, щото това негово святилище да не запада, а да цвѣти и сияе. Сѣщиятъ селянинъ, иначе обрѣченъ съ толкова зловещи и некачествими щети, има едно, което го крѣпи, въодушевлява изъ сѣщността

на което сила и мощъ черпи, това е дълбоката му и непоклатима вѣра въ Бога, общение съ когото чувствува най вече въ божията ограда — църквата. Суета е края на всѣка борба да се подрова основата на вѣрата на българина. По начинъ подобенъ се създаватъ само прѣчки, които за вѣрующитѣ и крепителитѣ на правосѣрието сж стѣпала за издигане толкова по-високо, колкото прѣчкитѣ сж повече, за да достигнатъ, по този начинъ кулминационата точка на развитието, закрѣпването и ясно съзнаване силата на могъществото си. О православната вѣра, вѣрата на българина, българския националенъ животъ сж неразривно споени редъ жизнени обрѣди и традиции, падрвянето на които едва ли не води отъ развала къмъ провала.

Но специално на прѣлмета.

Христовата ограда — църквата, встѣпя най вече въ ролята си, когато свещеникътъ въ празникъ призове благочестивитѣ християни за Божествената литургия, чрѣвъ който обрѣдъ послѣднитѣ приематъ Христовата плътъ и кръвъ въ знакъ на питаене прѣданна любовь къмъ Христѣ.

Обаче, душевна горѣсть овладѣва душата на благочестивия християнинъ когото вижда, че му се отнема възможността да се причасти, да приеме свящото причастие, което е чакано съ дни и седмици, по единствената причина, че нѣма свѣстенъ, да не кажа никакъвъ пѣвецъ който да поема, пълнитѣ съ животъ слова Божи, съ съотвѣтна богугодно изпѣта пѣсенъ. Чести сж случайтѣ, когато мелодията на оцърбелия, изтърканъ и останалъ въ ранни врѣмена църковенъ плащанъ псалтъ извиква злъченъ смѣхъ у слушателя. Даже не сж редки случайтѣ, когато, по простата нагледъ, обаче много звъчуща въ сѣщностъ, причина, че нѣма какъвъ годѣ църковенъ пѣвецъ, свещеникътъ да явява, така речено въ двѣ лица — служителъ и пѣвецъ, разбира се възнъ отъ литургията — позоренъ фактъ, а още по очебиющъ въ села, гдѣто, за добра честь има 4, 5 и повече учители. Селскитѣ основни учители иматъ възможность, съ малко трудъ и усилие, да бѣдатъ и църковни пѣвци. Тамъ, въ църквата, тѣ ще намѣрятъ сгоденъ случай да направятъ добъръ приносъ народу въ нравствено отношение.

На края, третирания тукъ въпросъ, тѣй схващамъ: църковнитѣ пѣвци да бѣдатъ възнаграждавани, т. е. на учителя — църковенъ пѣвецъ или хоръ отъ учители — църковни пѣвци, да се опрѣдѣля отъ Ц. Н-ство извѣстно възнаграждение. По този начинъ нѣма да има безплатни работници отъ една страна и друго, едва ли би било основателно да се обвинятъ учителитѣ въ алчностъ за пари. Прѣдъ видъ, че се възнагрждаватъ за сторенъ трудъ отъ страната имъ, второ, че църквата търси пѣвцитѣ.

Колкото за подготовката на незнающитѣ учители да пѣятъ въ църквата, смѣло може се каза, че не е невъзможность да се постигне безъ устрояване двумѣсеченъ за тая цѣль курсъ, имайки на рѣка всички нотирани църковни пѣсни.

Слѣдъ тѣзи нѣколко думи ще свърша съ обѣлзване, какво най малко се лѣска да вѣрвамъ, че съмъ казалъ съвсѣмъ ново нѣщо и далъ най право разрѣшение на третирания въпросъ.

Г. Илиевъ

Господинъ Илиевъ е напълно съгласенъ съ автора на статията за която е рѣчь, само съ туй условие, че за църковното пѣне учителитѣ да не се принуждаватъ а да се привлекътъ по доброволенъ начинъ като имъ се плаща нѣщо.

Напълно сме съгласни, нъ въпросътъ е, да ли всѣко църковно настоятелство може да плаща Г-нъ Илиевъ не е да незнае, е нашитѣ днеска църкви, а особено селскитѣ, нѣматъ никакъвъ приходъ и не сж въ положение да посрѣщатъ и разноскитѣ и за най-необходимитѣ, а въ сжшо врѣме и дребни разноски. Като, дѣто цървата има, не сме противъ да плаща на учителя, но вѣдѣто нѣма защо учителя да не направи тая жертва, за благо на народа.

Въ училищата пѣнието е прѣдвидено като учебенъ прѣдметъ, и учителътъ е задълженъ да го прѣподава. Защо намѣсто пѣсни, „Момиче, голѣмо гъволче“, да се не прѣподаватъ на ученицитѣ пѣсни църковни, които въ нравствено отношение по силно ще влияе върху дѣтинската душа. Освѣтъ това нарежданието (защото узаконението го има въ правилнитѣ училищни) учителитѣ да пѣятъ въ църква и да обучаватъ ученицитѣ въ църковното пѣние — има се да закрѣпи живо съобщението между църквата и училището — общение, на което ние даваме голѣмо значение. Общението между църквата и училището е общение между училището и народа, защото тамъ въ църквата народа може да види, може да оцѣни, може да въллюби училището и училищното дѣло.

Всѣки другъ пѣтъ е погрѣшенъ, и не е далечъ врѣмето, когато този ще се види напреално — само че тогава, пѣтътъ за връщание ще бжде много задрѣстенъ.

За сега поне, ние канимъ нашитѣ учители, ревници за благочестието на народа, нека не отказватъ да украсяватъ благолѣпие на домъ Господенъ съ свойтѣ хорове, съставени отъ тѣхнитѣ ученици, нека бждатъ увѣрени, че тѣ съ това ще сторятъ великото дѣло за подигане на народа и неговия духъ.

Бъл. отъ редакцията.

Блаженѣйши Григорий патриархъ Антиохийски.

Най-послѣ въпросътъ за овдовѣлия антиохийски патриаршески прѣстѣлъ е рѣшенъ. На мѣстото на покойния патриархъ, камонически билъ избранъ Триполийския митрополитъ Григорий.

За тоя иерархъ въ „Църковни Вѣдомости“ четемъ слѣднитѣ биографически бѣлѣжки.

Блаженѣйши Григорий (въ мѣръ Игнати Игнатиевъ Хададъ) се родилъ въ 1859 г. Още отъ ранни години родителитѣ му го дали въ мѣстното училище Абеѣ. Дѣтето се отличавало съ дълбока религиозностъ и съ това е обърнало вниманието на тогавашния бейрутски митрополитъ Гавриилъ, който го приближилъ при себе си и зель за възпитание. По такъвъ начинъ още отъ тринадесетата си година Игнати билъ подъ непосредственото покровителство на тоя иерархъ, което е оказало върху него дълбоко благотворно влияние.

Митрополитъ Гавриилъ го настанилъ въ бейрутското училище — единственото въ туй врѣме православно ду-

ховно училище въ тая страна, а послѣ три години го зель отъ туй училище и направилъ свой секретаръ. Въ туй врѣме юношата Хададъ билъ на около 16 годишна възраст. Тая длъжностъ послужила за него прѣврасна подготовка за административна дѣятелностъ.

Въ 1877 г. Игнати Хададъ приелъ иночески санъ съ името Григорий въ манастира Аль-Нуриетъ.

Въ 1879 г. той билъ възведенъ въ санъ иеродяконъ. Отъ туй врѣме тоя станалъ главенъ сътрудникъ на вѣстника *Аль-Хаддиетъ* (Даръ), въ който е писалъ цѣлъ редъ статии.

Въ 1887 г. въ Триполи починалъ митрополитъ Софроний. Избирателнага борба се продължавала дълго врѣме и най-накрай на митрополитския прѣстолъ билъ избранъ и възведенъ Григорий, тогава още иеродяконъ. Въ 1890 г. 6 май билъ рѣкоположенъ за иеромонахъ, а на скоро възведенъ билъ въ санъ на митрополитъ отъ патриарха Антиохийски Герасимъ.

Като стѣпилъ въ управлението на митрополията, Григорий още отъ първитѣ дни се показалъ като мѣдъръ пастиръ и администраторъ. Понеже той самичкъ бѣше получилъ образование благодарение само на рѣководството на митрополита Гавриила и чрѣзъ своето лично трудолюбие безъ помощта на учители, Григорий много добрѣ знаелъ, колко мъчно може да се добие знание безъ учители, особно за единъ бѣденъ човѣкъ, който между другото, нѣма съ какво да си купи книги и пособия. Поради това въ 1893 г. той открилъ въ Нефтинъ на свои лични разноски училище, на което той посвѣтилъ всичкото си врѣме, всичкитѣ си сили и срѣдства.

Другата важна заслуга на митрополита Григория била голѣмата благотворителна негова дѣятелностъ въ епархията, въ което дѣло той сполучилъ да привлече не малко състоятелни людие, които сж му били и най-близни поимцици въ благотворителнитѣ му дѣла, къмъ населението.

Той познава много добрѣ православно и западно богословие, знае отлично арабската литература — свѣтска и духовна, юриспруденцията, логика; математика, а така и музика и църковно пѣние. При това, той е ученъ археологъ и поетъ. Колкото се отнаса до неговия църковно-ораторски талантъ, общото мнѣние въ цѣлия патриархатъ го нарича първи ораторъ.

Изъ допискитѣ.

Отъ с. Коргөнъ, учителътъ Шахановъ съобщава едно отраднo явление въ черковно-духовния животъ на селото. вѣщеникъ о. Мина, макаръ и да е отъ старитѣ свещеници (той свещенодѣйствува вече тридесетъ и три години) нъ достойно би послужилъ за обредецъ на мнозина. „Всѣка недѣла и всѣки празникъ — казва въ дописката — той държи религиозно-нравствени назидателни рѣчи на християнитѣ; това е дало своитѣ плодове: църквата всѣкога е прѣпълнена съ богомолци. Попътъ, движенията и скромната му външность привлича внимание на рѣчитѣ му, а говорътъ му — той говори на простъ и разбранъ езикъ, увлича слушателитѣ; той го-

вори кратко, въ пълно съ примѣри и здрави сжждения. Независимо отъ стоитѣ рѣчи, той и съ живота си служи като живъ и назидателно слово. Той е любезенъ, тихъ, откровенъ — и туй привлича всѣкого да го обикне“

Намъ е приятно всѣкога, когато можемъ да дадемъ свѣдѣния отъ подобенъ характеръ на нашитѣ священнослужители. Игото на священнослужителя е тежко, въ съ благодатта на Св. Духа, то може да стане много леко. Всичката тайна на могъщата сила на священнослужителя се заключва въ това, ако той може да каже съ апостола: „сребро и злато не пожелахъ; за всичко потрѣбно на мене и на тия съ мене послужиха рѣдѣтъ ми; за благо на църквата и народа азъ съмъ готовъ и да гладувамъ, и да жедувамъ и да страдамъ“. — и тия думи ако бждатъ олицетворени въ живота и дѣлата му, той-свещеникътъ има могъща сила която разрушава всичкитѣ козни и злоби на безбожницитѣ и хулителитѣ.

Ние канимъ всички да ни съобщаватъ подобни свѣдѣния изъ селата, защото тия свѣдѣния съставляватъ нашия черковно духовенъ животъ, а той, освѣнъ дѣто е пълненъ съ интересъ, въ дава още и назидание на мнозина.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛѢТОПИСЬ.

Вжтрѣшенъ отдѣлъ

Прѣустановени синодални засѣдания. На 8 того св. Синодъ е прѣустановилъ засѣданията си до 16 октомврий т. г. Синодалнитѣ Архиерей тѣхви Високо прѣосвещенотва Св. Врачанский Константинъ и св. Търновский Антимъ сж заминали за епархитѣ си.

Синодално рѣшение за разрѣшени сродства. Въ едно отъ послѣднитѣ си засѣдания Св. Синодъ като изслушалъ по въпроса мнѣнията на високопрѣосвещенитѣ епархиални архиереи, относително сродствата, при които светата ни църква за въ бждаще да допуца бракъ е взелъ слѣдното постановление и го е оповѣстилъ съ окръжно № 2734 отъ 10/VII т. г.:

I. Считать се абсолютно забранени сродствата: *втората* степенъ по св. кръщение; *втората* степенъ по троеродие; четвъртата степенъ по двоеродие и петата степенъ по кръвъ.

II. Родствата отъ трета степенъ по *св. кръщение* и *тросродие*; пета степенъ по двоеродие и шеста степенъ по кръвъ — по прѣдставление отъ епархийскитѣ началства, се рѣшаватъ отъ Св. Синодъ.

III. Родствата отъ седма степенъ по кръвъ; шеста степенъ по двоеродие и седма — отъ сжитѣ родства, при които става кръстосване на имената, се разрѣшаватъ отъ Епархийскитѣ архиереи.

IV. На млади мъже и жени, овдовѣли отъ трети бракъ, въ твърдѣ ранната си възраст ще се разрѣшава *четвърти* бракъ отъ Св. Синодъ. Такивато млади трѣбва да подаватъ за тая цѣль прошенията си до епархийскитѣ началства, които отъ своя страна сж длъжни да събератъ точни свѣдѣния, научатъ обстоятелствено необходимостта на тоя бракъ за лицето, което го иска, — като се опрѣдѣли възрастта, врѣмето на овдовѣването и колко малолѣтни дѣца сж останали отъ първитѣ три брака. За всичко туй епархийскитѣ началства донасятъ въ Св. Синодъ и ходатайствуватъ да се разрѣши на просителитѣ искания четвърти бракъ.

Свещенческиятъ съборъ На 10 того вечерята III свещенически съборъ е привършилъ работитѣ си и е билъ закритъ. Разгледани сж били слѣднитѣ въпроси: 1) Прѣглеждане свещеническия фондъ; 2) опрѣдѣляние помощи на свещеническия вдовици; 3) самообразуването на свещеницитѣ; 4) причинитѣ за нравствено-религи-

озния отпадъкъ на християнитѣ; 5) прѣглеждане на братствения уставъ; 6) пенсиятѣ на свещеницитѣ; 7) проповѣдническия институтъ; 8) какви свещеници да се назначаватъ за архиерийски намѣстници; 9) основание приюти за безпослонни християни; 10) бждащето на семенариститѣ; 11) погрѣшаването на законъ Божий въ нашитѣ училища; 12) материалното подобрене на енорийскитѣ църкви; 13) издържката на енорийскитѣ свещеници; 14) възвръщане избираемитѣ права на свещеницитѣ; 15) подобрене на свещеническия персоналъ; и 16) взаимната осигуровка на свещеницитѣ.

При удобенъ случай ние мислимъ да се изкажемъ по нѣкои отъ по-важнитѣ, разгледани отъ събора, въпроси.

Назначения на църковното вѣдомство Негово Високопрѣподобие посегашниятъ протосигелъ на св. Синодъ *Архимандритъ Неофитъ* е назначенъ отъ 1 августъ за *Ректоръ* на Духовната Семинария тукъ, въ София; а за *протосигелъ на Св. Синодъ* е назначенъ досегашниятъ ректоръ на Духовната семинария *Архимандритъ Климентъ*.

Г-нъ *Георги Петтиновъ*, това лѣто свършилъ Духовната Академия въ Петербургъ, е назначенъ за учителъ при тукашната, Софийска, Духовна Семинария.

Рѣчта на г-нъ Ст. Михайловски върху „крайнитѣ социални вѣяния и тѣхнитѣ привърженици“ биде посѣтена, както хроникирахме миналия пътъ, отъ многобройно число слушатели, а особено отъ прѣбиваващитѣ въ София учители. Ние се надѣваме въ скоро врѣме да дадемъ на читателитѣ си тая рѣчь по-подробно схваната или изложена. Сега отбѣлзваме най-важнитѣ нейни точки. Г-нъ Михайловски осжби прѣди всичко стремежътъ на нашето учителство да интернационализира училището ни; и показа, че нито отъ общо човѣшко, нито отъ специално българско гледище ние можемъ да се стрѣсимъ къмъ каквото и да е космополитизмъ. Той осжди осжщо и претенциитѣ на нашитѣ учители за ненамѣса на държавата въ училищнитѣ дѣла. Държавата, кааа той, е изразъ на обществото, делегация (чрѣзъ народното прѣдставителство) на българското общество. И като тѣй — тя има не само право да се намѣса въ училището (съгласно основнитѣ опрѣдѣления на народното прѣдставителство досѣжно това), но и да изискува отъ учителитѣ, като държавни чиновници („наемници“) най-малко поне да респектиратъ и основнитѣ принципи, на които почива държавата и обществото ни, и училищнитѣ принципи, които сж положени въ основнитѣ наши закони. Иначе — учителитѣ ставатъ чисти измѣнници, вършатъ една нечестна, даже подла работа спроти контрактнитѣ си задължения съ обществото и държавата.

Изобщо, нѣма по-анархична държава, каза г-нъ Михайловски отъ тая, кждѣто чиновницитѣ ѝ искатъ да играятъ въ обществото една тендаваща роля. Тѣй и досѣжно учителитѣ.

Накрай, г-нъ Михайловски, като насърчи нашитѣ млади хора да се борятъ противъ забѣлзващия се общественъ и политически отпадъкъ, настоятелно и убѣдително ги прѣдпази, щото като бѣгатъ отъ една крайностъ, да не попадатъ въ друга — крайнитѣ социални вѣяния. Защото тая послѣдната, особено за насъ, ще бжде по-катастрофална и отъ първата.

Външенъ отдѣлъ

Религията и политиката у католицитѣ и протестантитѣ Единъ отъ най-интереснитѣ въпроси въ настояще врѣме е: какво отношение да вземе църквата или нейнитѣ служители къмъ политиката. По въпроса има вече и цѣла литература, както на западъ, тѣй и на изтокъ. Не безполезно ще бжде, поради това, ако изложимъ, какъ изобщо мислятъ по упоменатия въпросъ католицитѣ и протестантитѣ.

Както е извѣстно, католицитѣ рѣзко различаватъ областта на църквата отъ оная на общия държавенъ и икономически животъ. Съгласно католическото разбиране, на този свѣтъ само църквата е Божествено учреждение, което има абсолютенъ авторитетъ; а всичко останало, което принадлежи на мира, прѣдставлява отъ себе нѣщо нечисто, грѣшно. Такава е прѣди всичко държавната властъ. „На

кого не е известно", е казалъ въ едно отъ своитѣ послания папа Григорий VII, „че царетъ и князетъ получаватъ властта си отъ тие, които, като не знаятъ Бога, посредствомъ високомѣрие, грабителство, вѣроломство, човѣкоубийство, при съдѣйствието на дявола съ слѣпа жадностъ и нетърпимъ домогательство сж се добили до господство надъ равни на себе люде?". Тѣй долги се прѣдставятъ на католицитѣ собствеността и труда — основитѣ на общественя животъ. Отъ туй гледище, висшиятъ нравственъ идеалъ на католицизма състои въ пълното отречение отъ всичко, което принадлежи на свѣта. Естествено, че подобни идеали сж достижими само за едно много малко меншество; болшинството отъ хората, по необходимостъ, сж длъжни да живѣятъ въ свѣта, въ областта, гдѣто живѣе грѣхътъ и сатаната. И ето, тукъ възниква за църквата не само правото, но и длъжността да очисти мирското отъ грѣха и введе божественото начало. По разбирането на католицизма, това може да се осъществи само при пълното господство на църквата надъ свѣта, отъ една страна, и при безусловното подчинение на мирската власть къмъ църковния авторитетъ, отъ друга. Въ мира нѣма нищо такова, което не би подлежало на църковния контролъ, и което не трѣбва да се измѣни съгласно исканията на църквата. Казанитѣ права, обаче, принадлежатъ прѣди всичко на папата, и послѣ на неговия клиръ. Ето защо, епископитѣ и, съ тѣхното одобрение, и свещеницитѣ прѣслѣдватъ известна *опредѣлена* политика, известни социални принципи и икономически требования. По такъвъ именно ходъ католичеството е дошло до църковния монархизъмъ до *цезаро-папизма*. Тоя принципъ особено се е проявилъ и подържалъ въ срѣднитѣ вѣкове. Това е било врѣмето, когато католицизмътъ фактически е видѣлъ осъщественъ идеала си за всемирна теократическа държава, когато папитѣ сж качали и сваляли отъ прѣстолитѣ кралетѣ, издавали сж закони, обявявали сж войни, заключвали сж миръ; когато духовенството е било привилегировано съсловно. Ала свѣтската власть не е можала да се помири съ туй положение, въ което е била оставена отъ римо-католицизма. И ето, възниква борбата между западната църква и държавата. Държавата все по-вече и по-вече окръпвала и отблъсвала притезанията на папитѣ. Кждѣ XIX стол. свѣтска власть е принадлежала на папитѣ само въ Италия въ тѣй наречената църковна област, гдѣто главата на католическата църква си е оставалъ неограниченъ монархъ, а католическитѣ кардинали и прелати сж играли ролята на министри, дипломати, финансисты и пр. Въ 1870 год. се прѣкратило съществуването на тая църковна област. Но отъ срѣдновѣковнитѣ си идеали, отъ претенциитѣ си за господаруване католическата църква не се е отказала и до сега. И днесъ тя насѣкадѣ най-интенсивно се бърка въ държавния животъ. Въ Белгия, Франция, въ Германия — навсѣкждѣ има особена католическа политика, различна отъ правителствената, и особени католически партии, ръководени главно отъ католическото духовенство. И тѣй като въ конституционнитѣ държави направлението на политиката зависи главно отъ резултатитѣ на изборитѣ, то католичкото духовенство приема въ изборитѣ най-живо участие. Въ Франция, въ периода на изборитѣ въ 1889 год. католичкитѣ свещеници навсѣкждѣ извършвали молитвословия, произнасяли горещи рѣчи „а епископитѣ“ изпращали послания, съ които разяснявали значението на изборитѣ. Ренскиятъ, гренобелскиятъ и орлеанскиятъ епископи даже въ прѣподаванитѣ отъ тѣхъ курсове по катахизиса, внесли въпросъ и за обязаноститѣ на християнския избирателъ. И всичко туй, разбира се, оказало твърдѣ голѣмо влияние, понеже правителството, което не искало клерикалитѣ въ парламента, силно протестовало противъ тая политическа агитация на духовенството и даже прибѣгнало къмъ репресивни мѣрки спроти нѣкои епископи — подъ благовидния прѣдлогъ: опазване свободата на изборитѣ.

Но не само това. Католицизмътъ много добръ знае и влиянието на училището въ това отношение. Ето защо, той на всѣкждѣ е употребилъ усилия или да ги вземе въ рѣцѣ си, или пъкъ по единъ или други начинъ да ги влияе. Известна е по тоя въпросъ французката истерия: затваря-

нието на конгрегационнитѣ училища. Католицизмътъ е оцѣнилъ веднага и значението на социалната нужда и идея. И щомъ на западъ се появи социализмътъ, папството тутакси се помъчи да вземе въ свои рѣцѣ и социалния въпросъ. Появи се „християнската демокрация (основана главно отъ Лева XIII) и тѣй наречения „католически социализмъ“. Абзтитѣ Констанъ и Шантомъ, еп. Кеттелеръ, свещ. Кольлигъ, еп. Дугрелу, аб. Потъ, Кард Гиббонсъ, Монсиньоръ Айрландъ Кард. Моннингъ излѣаоха въ качеството на ръководители на работническото движение, на основатели на работнически съюзи и изобщо, на поборници за социални реформи. Въ 1891 год. на тѣзи реформи е посочилъ и самиятъ папа въ енцикликата си *Regum novarum*.

Паралелно съ това, католицизмътъ защитава и всички ония спечелени прѣдъ господарството права, на които туй послѣдното по единъ или другъ начинъ посѣга. Добъръ примѣръ въ това отношение е тѣй наречения „културкампфъ“ въ Прусия отъ 1872 - 1875 год., т. е. тѣй нареченитѣ „майски закони“ на Бисмарка спроти католичкото духовенство. Съ тия закони се утѣсняваха, наистина, правата на католичк. духовенство и църква, затваряха въ затвори и епископи и свещеници, отъ 12 епископии 9 останаха безъ архиереи, ала... католичкото духовенство не отстъпи. Католичкитѣ центрѣ въ германскиятъ парламентъ не искаше да пропусне никакъвъ законъ, никакъвъ бюджетъ, до като най-послѣ и Бисмаркъ бѣ принуденъ да замане за Каноса — да отмѣни майскитѣ закони и тѣси примирѣе съ католицизма.

Съвсѣмъ други възгледи имать протестантитѣ по въпроса за отношението на духовенството къмъ политиката. Протестанството не намира за възможно да смѣсва църковната област съ държавната и гледа да запази раздѣла между тѣхъ. Тѣй напр., ето какъ разсжждава Ричелъ, авторъ на единъ отъ най-новитѣ трудове по разгледаения отъ насъ въпросъ. Църквата, казва той, не е вънкашно учрѣждение, както държавата, а прѣдставлява отъ себе си едно невидимо общество отъ върующа; за това и въ дѣйствието си тя има работа само съ личности, но не и съ учрѣждения.

Евангелската църква желае изключително само това, щото силитѣ на евангелието Христово да станатъ дѣйствени за вътрѣшния животъ на човѣка, за да се възбужда, утвърдява и очисти у хората вѣрата, която ще се прояви и на вънъ. Църквата нѣма пълномощието сама да се занимава съ уреждането на държавния животъ и да разрешава въпроси по социалната политика. Християнска или евангелска политика нѣма, както не може да има християнска или евангелска медицина. Църквата, като църква, не може да каже: тая икономическа система е по-добра, а оная по-лоша. Св. Писание дава цѣлни указания относно понятията на собствеността, труда и платата. Но всичкитѣ тѣзи указания сж отъ етически характеръ, а не отъ икономически; тѣ имать прѣдъ видъ само личното отношение на християнина, даватъ му ръководство въ туй, какъ тѣ, въ качеството си на християни, сж длъжни да обсъждадѣ съществующитѣ отношения и какъ трѣбва да се живѣе въ тѣхъ. Най-голтѣмото социално бѣдствие въ врѣмето на появата на християнството е било робството. Ако християнството бѣ си поставило за задача да прави социални реформи, то трѣбваше прѣди всичко строго и ясно отъ социално гледище да се опрѣдѣли къмъ робството. И при все това въ Новия Завѣтъ, който често говори за робството, нѣма ни едно мѣсто, дѣто въ името на евангелието би се поставили нѣкакви требования досѣжно отмѣната на института на робството. За забѣлжаване е въ туй отношение посланието на апостола Павла къмъ Филимона. Ап. Павелъ отново изпраща Онисима, избѣгналъ робъ, къмъ господаря му. Ап. Павелъ не се докосва до *социалното* отношение на роба къмъ господаря му. Господарѣтъ си остава господарь и робѣтъ — робъ. Християнството не отмѣнява класовитѣ или съсловни различия, но то ги уравнива етически. Павелъ моли Филимона да гледа на Онисима, като на възлюбленъ братъ, безъ да обръща внимание на това, че той, както и по-рано, си остава робъ. По такъвъ начинъ, християнството не заповѣдва по законенъ (държавнически) начинъ да се отмѣни института на робството, но то го унищожава съ вътрѣшното обновление на хората

Като разсъждава отъ гледна точка на поменатитѣ принципи за отношението на пасторитѣ къмъ политиката, речениятъ авторъ тъй прѣдставя тия отношения. На свещеника трѣбва да се признае пълното право да има свои собствени убѣждения и да ги защитава, гдѣ е нужно. Но въпросътъ е въ това, може ли свещеникъ да съедини съ своя санъ и политическа агитационна дѣйностъ безъ вреда за своето непосредствено служене. Въ Пруссия въ послѣднитѣ десетилѣтия се считало за свършено естествено, щото всѣки добросъвестенъ свещеникъ да счита за длъжностъ да защитава официалната политика на вѣстн „Kreuzzeitung“, а при изборитѣ да съставляватъ най главното ядро на консервативнитѣ избиратели. По мнѣнието на Ричеля съ това е била принесена голѣма вреда, и църквата е била сведена до положението на полицейска държава. Съ възлагагането на свещеницитѣ да защитаватъ правителството, било посѣяно голѣмо недоверие къмъ църквата, защото въ тоя случай християнската вѣра е била реогледана като най-добро срдѣство за quieta non movere, а Библията се е обърнала „въ ржководство за жандаритѣ, въ опий за носителитѣ на трудноститѣ въ живота и въ книга за поддржането на реда между бѣднитѣ“. Но, казва Ричель, подобенъ резултатъ, същото недоверие къмъ църквата би се получило и въ тоя случай, ако пасторътъ би излѣзълъ отъ името на евангелието да защитава и социалиститѣ. Социалиститѣ гледатъ на всѣка християнска политика, която би могала да защити пасторътъ, като на пуста игра въ любовь, и говорятъ за нея съ насмѣшка и прѣзрѣние. Соц.-демократитѣ могатъ да се спечелятъ не посредствомъ някакви си отстъпки въ социално политическата областъ, а само тогава, когато съ личната си дѣлностъ се намѣри пътъ за къмъ сърцата и свѣстѣта имъ. Изобщо, свещеникътъ принадлежи на цѣлото общество и, за това, той не може да защитава интереситѣ на една класа и се поставя въ противностъ съ она на друга класа. Земледѣлецътъ, търговецътъ, промишленикътъ, както и работницътъ — всички иматъ право свещеникътъ да имъ бжде довърено лице. Но той не може да бжде такъвъ, ако излѣзе като човѣкъ на една опрѣдѣлена партия въ класовитѣ борби на нашето врѣме. Оттукъ, съгласно мнѣнието на Ричеля, свещеникътъ, който чувствува наклонностъ и способностъ къмъ политическа дѣйностъ, е длъженъ да избере едно отъ дѣтѣ: или пастирството или политиката, тъй като да се съдени едновременно и едното и другото е невъзможно. Като доказателство за туй служи това, че пасторитѣ, които сж се отдали на политическа дѣйностъ, на сила били принудени да се откажатъ отъ свещеничеството, като — Ф. Науманъ, П. Гере, Штекеръ, Венкъ, Виттенбергъ, Блюмартъ и пр.

Също тъй и пасторитѣ, които до сега сж стояли на чело на различни работнически съюзи, щомъ тия послѣднитѣ се обърнатъ въ класови организации и започватъ политическа борба, то речениитѣ пастори се чувствуватъ вече не на мѣстото си и напушатъ прѣдседателскитѣ постове.

Свещеникътъ е длъженъ на всички безъ различие да възвѣщава едно и същото евангелие и тамъ, дѣто сърдцето чувотвува духовна жажда, дѣто се има работа съ мъжи на свѣстѣта — тамъ всѣка политика, всички социални различия сж длъжни да отстъпятъ на заденъ планъ прѣдъ великия въпросъ на пастирството.

Както виждатъ читателитѣ ни, тъй изложениятъ по въпроса възгледъ на протестантитѣ се много по-вече приближава до правосл. отколкото католич. Но правосл. възгледъ се сближава и съ католическия въ това, че гледа да обновява и често контролира външнитѣ форми на общ. социалния животъ, но не съ прѣобръщанието на църквата въ държава, а на тая послѣдната въ църква. Православието по въпроса е избрало горѣ-долѣ срѣдния пътъ между католицизма и протестанството, като е запазило древния възгледъ на християнството.

Кореспонденция.

Получени въ редакцията слѣднитѣ книги и списания :

- „Славянскія извѣстия“ № 3, за мѣсець юни 1906 г.
- „Рускій началний учитель“ № 5 и 6 мѣсецитѣ май и юний.
- „Трудовая помощь“ № 5, за мѣсець май.
- „Здраве“ книжка VI за мѣсець юний.
- „Благовѣститель“, книжка VI за мѣсець юний.
- „Българско инженерно-архитектно дружество“, брой 27, за мѣсець юлий.
- „Български мѣсаръ“ кн. III и IV за м. юли.
- „Природа“ год. XII брой 6 м. юни.
- „Орало“ год. XII, бр. 11 1 юли.
- „Воени извѣстия“ бр. 71 11 юли.
- „Църковня възможности“ № 27 8 юли.
- „Църковни вѣстникъ“ № 26, 2 юни.
- „Църковни вѣстникъ“ № 27, 6 юли.

Д-ръ Н. ВОЯДЖИЕВЪ

Хирургъ-зболѣнаръ въ София.

Улица „Раковска“ № 119, срѣщу Военния Клубъ.

Пломбироване на разедени зѣби и лѣкуванне на болни вѣнци

Специална лаборатория за

ИСКУСТВЕНИ ЗѢБИ

по най-усвършенствована метода, които по нищо не се различаватъ отъ естественитѣ зѣби. ЦѢНИ УМѢРЕНИ.

3—10

Варненска и Прѣславска Митрополия.

Обявление

Въ Варненската и Прѣславска епархия има слѣдующитѣ вакантни енории :

Варненска духовна околия.

П-ра Балчишка градска	съ 167 къщи
Климентовска селска	„ 192 „
Константиновска селска	„ 240 „
Кьомюрлюшка	„ 247 „
Каварненска П-ра	„ 200 „

Добришка духовна околия.

Карасуларска селска	съ 250 „
---------------------	----------

Провадийска духовна околия.

Новоселска П-ра селска	съ 273 „
Реджебъ Махаленска селска	„ 160 „

Шуменска духовна околия.

Дурмушка селска	съ 167 „
Хасанъ Факжлийска селска	„ 150 „

За тѣзи енории се търсятъ свещеници или кандидати за такива. За селскитѣ енории кандидатитѣ трѣбва да сж свършили духовно или срѣдне учебно заведение или най-малко IV класъ съ много добъръ успѣхъ, а за градската — трѣбва да иматъ непрѣменно пълно срѣдно образование: духовно или свѣтско.

Прошенията съ документитѣ да се изпращатъ на името на епархиалния архиерей.

Гр. Варна, мѣсець юлий 1906 г.

отъ цекаларията на Митрополията.